

**SCIENTIFIC PAPERS
OF THE UNIVERSITY OF PARDUBICE**

Series C

Faculty of Humanities

6 (2000)

**SNAHY O HUMANIZACI VÝUKY VETERINÁRNÍ MEDICÍNY
PO ROCE 1989**

Jiří Šindlář

Ústav humanitních disciplín a jazyků Veterinární a farmaceutické univerzity
Brno

Snahy o humanizaci výuky veterinárních lékařů po r. 1989 navazují na myšlenky obsažené ve výuce předmětu dějiny vet. medicíny. Ten se vyučoval na Vysoké škole veterinární v Brně do r. 1989 celkem 28 let a byl zaměřen převážně na tzv. kulturní historii oboru- nejvýznamnější etapy v dosavadním vývoji, nejvýznamnější představitelé, vědecké výsledky a vztah k humánní medicíně. První etapa této výuky začala bezprostředně po založení školy v r. 1918 a trvala bez přestání do r. 1938. Druhé období této výuky bylo podstatně kratší. Odehrávalo se v letech 1964- 1968 a objevily se v něm již ucelené informace napomáhající posluchačům vyrovnat se s adaptačními problémy po přechodu ze střední školy. Těsně před změnou společenských poměrů v r. 1989 byla do výuky po třetí zařazena veterinární historie a to ve šk. roce 1986/87. Měla podobu doporučeného předmětu *Vybrané kapitoly z dějin veterinární medicíny, etiky a estetiky* a povinného předmětu *Společensko-politická praxe*. V tomto období již byl kladen důraz také na tzv. výchovnou kulturně společenskou funkci historie oboru, která měla usnadnit vstup absolventa do praktického života.

O programovém úsilí o humanizaci můžeme však hovořit teprve od r. 1990. Humanizace výuky je totiž spojena se založením a činností Ústavu humanitních disciplín a jazyků v roce 1990. V procesu zakládání ústavu v období duben-září 1990 se vytvářela koncepce humanizace výuky na Vysoké školy veterinární v podobě tzv. sociálně profesní přípravy jako rovnocenného partnera ostatních odborných a klinických disciplín, představujících tzv. odborně profesní přípravu. Nová koncepce výuky humanitních disciplín měla nahradit dosavadní jednostrannou ideologizaci a politizaci, představovanou zrušenou výukou marxismu-leninismu.

V odborné sociálně profesní přípravě byla obsažena vedle již tradiční problematiky dějin veterinární medicíny také filozofie vědy, sociologie, etika, politologie a ekonomie. Výuka byla plánovaná do 4 ročníků a měla být podle hlavního autora doc. MVDr. Ladislava Pivníka, CSc. založena na vytváření historického povědomí, stavovské hrdosti a etických přístupů. V duchu této koncepce se vyučovalo pouze ve školním roce 1990-91, kdy se v rámci 1. - 3. ročníku vyučovaly zmíněné disciplíny v rozsahu poněkud okleštěném proti původním představám. V letech 1992-93

došlo pak k daleko výraznějšímu omezení výuky humanitních disciplín z hlediska obsahového a personálního - z původních 5 učitelů zůstal učitel jeden a výuka se soustředila pouze do 1. semestru 1. ročníku pod názvem *Úvod do studia, dějin, sociologie a etiky veterinární medicíny* s hodinovou dotací 1/1. Tento stav je i v současné době, tj. ve školním roce 1997/98.

Neustálé sílící tlak vedení školy, ostatních ústavů a koneckonců i samotných posluchačů vytvářel představy, že se na škole buduje výuka společenských věd, která si svým rozsahem nezádá s předchozí výukou marxismu- leninismu. Bylo nutné bránit i stávající velmi zredukovaný model. Tomu měl sloužit návrh nové organizace výuky humanitních disciplín, jenž byl připravován vedením ústavu v rámci rozvojového projektu FRVŠ v r. 1994 pod názvem *Vytváření optimálního systému humanizace výuky na VŠV Brno*. V tomto grantu se navrhovalo, aby část humanitní výuky- zejména etika a politologie - byla zabezpečována odděleně od vlastní disciplíny v rámci úvodních přednášek odborných disciplín ve vyšších ročnících studia (etické aspekty praktické veterinární činnosti, veterinární hygienické práce, chovu zvířat apod.) anebo formou speciálních besed, diskusních fór apod. s představiteli veterinární služby, veterinárními praktiky, vědeckými pracovníky, politicky aktivními reprezentanty vet. profese a pod. Ústav humanitních disciplín měl pro tyto formy získat vyučující odborných předmětů a ve spolupráci s nimi je organizačně zabezpečovat. Tyto formy se však nepodařilo uvést do života a tak jediným výsledkem výzkumu zůstalo detailní rozpracování výuky 3 humanitních disciplín- historie, sociologie a etiky. Charakteristická byla dominantní role dějin veterinární medicíny a zúžení výuky sociologie a etiky pouze na jejich aplikaci ve sféře veterinární medicíny.

Vykrystalizovalo se tak současné pojetí humanizace založené na 3 skutečnostech :

1. Na prioritním postavení dějin veterinární medicíny, opírající se o dlouhou tradici této výukové disciplíny, která se začala přednášet od vzniku brněnské veterinární školy před 80 lety. Tato disciplína se dostala na velmi dobrou úroveň z hlediska vědeckého, dokumentačního, pedagogického a společenského a to i v mezinárodním měřítku. Navíc má možnost pracovat s obrovským množstvím dokumentačního materiálu - knižního, archivního, obrazového a muzejního k nejrůznějším aspektům výuky humanitních problémů. Část tohoto materiálu byla zpřístupněna již před rokem 1989 ve výukové expozici dějin veterinární medicíny.

2. Na dosud nevyužitých možnostech výukového využití metodiky a výsledků rozsáhlých sociologických výzkumů profesních problémů veterinární služby a veterinárního školství z let 1970-1989

3. Na zesilujícím zájmu o etické problémy veterinární medicíny při přechodu od státní k soukromé veterinární službě

Při formování představ o humanizaci výuky po r. 1989 se nepočítalo s jazykovými disciplínami, které se do té doby vyvíjely na VŠV Brno samostatně anebo ve společném organizačním útvaru s tělesnou výchovou. Po r. 1990 však byly jazykové disciplíny začleněny do nového Ústavu humanitních disciplín a jazyků a po restrikci prvního humanizačního programu v r. 1992 získaly v novém ústavu dokonce převahu. Brzy se ukázalo, že jazykové a humanitní disciplíny mají řadu styčných bodů ve výzkumu, výuce i celkovém působení na veřejnost. Zejména ve výuce

bylo např. brzy zřejmé, že období antického zvěrolékařství nelze dost dobře vysvětlit bez širšího rámce antické kultury a latinského jazyka. Obdobně nebylo možné studovat vývoj moderní veterinární profese a jejich aktuálních etických problémů bez vztahů k angloamerické kultuře a anglickému jazyku.

V roce 1995 pracovníci ústavu obhájili druhý výzkumný úkol FRVŠ nazvaný *Mezinárodní kontakty absolventů VŠV ve světle jejich kulturně historického, sociálně profesního a jazykového vybavení*. V tomto výzkumném úkolu dokazovali, že poznatky humanitních disciplín a jazyků pomáhají veterinárním odborníkům při jejich stycích se zahraničními partnery a že jim usnadňují jejich odborný pobyt nebo působení v zahraničí. Jsou to především poznatky spojené s historickým pozadím veterinárního oboru (včetně případných antických kořenů medicíny) v dané zemi, se současnou organizací a s úrovní veterinární profese a s odbornými jazykovými realitami z oblasti vet. vědy, školství, praxe, legislativy a pod. Výsledkem řešení výzkumného bylo založení databáze poznatků, do níž bylo možné dále vkládat dílčí informace a v případě potřeby (před cestou do některé evropské země) z ní konkrétní údaje čerpat. Některé poznatky z tohoto grantu se pak dostaly i do učebních osnov.

V roce 1997 pokračoval stejný řešitelský kolektiv ve studiu problematiky humanizace studia na veterinárních fakultách prostřednictvím grantu nazvaného *Problematika multikulturnosti ve výuce humanitních disciplín a jazyků na VFU Brno*. Na rozdíl od předchozího grantu, kde byla pozornost zaměřena na shromáždění poznatků humanitního a jazykového zaměření pro usnadnění krátkodobých pobytů veterinárních odborníků v zahraničí, pak v tomto grantu byl sledován cíl připravit našeho veterinárního odborníka na dlouhodobé působení v zemích Evropské unie, které je již otázkou blízké budoucnosti. Byl kladen důraz jak na vysvětlení kulturně historických, sociálně profesních a jazykových jevů, které integrační tendence v Evropě podporují, tak na objasňování bariér, které budování jednotné evropské veterinární kultury brání. Praktickým výsledkem výzkumu byl soupis národních a nadnárodních idejí, osobností, událostí a hmotných památek v evropských dějinách humánní a veterinární medicíny, soupis českých veterinárních lékařů působících dlouhodobě v zahraničí a soupis evropských a národních veterinárních institucí (škol, vědeckých ústavů, profesních institucí apod.). Z těchto informací je možno individuálně čerpat při přípravě zahraničních pobytů a jsou prakticky procvičovány ve výuce (např. rozmístění evropských škol a jejich specifity, odlišnosti v kultuře odborného písemného projevu v profesním angloamerickém prostředí).

V r. 1998 chtějí řešitelé pracovat na výzkumném projektu *Evaluace VFU Brno a inovace humanitní a jazykové výuky*. V tomto grantu, který navazuje na závěry mezinárodní evaluace veterinárních fakult VFU Brno z roku 1997, chtějí řešitelé reagovali inovací výuky humanitních disciplín na přizpůsobování se VFU Brno požadavkům Evropské asociace pro veterinární vzdělávání. Na jedné straně chtějí výuku obohatit tématy ze společné evropské filozofické, kulturně historické a medicínské tradice ve spojení s univerzalistickou rolí latinského jazyka, na druhé straně také informacemi o současném stavu a činnosti vzdělávacích, vědeckých, řídicích, zájmových, praktických a jiných struktur, fungujících v symbióze s angloamerickou kulturou a jazykem. V podstatě jim jde o vytvoření vlastního modelu humanitní a jazykové výchovy na vysokých veterinárních školách, protože směrnice Evropské asociace s existencí těchto disciplín v rámci obecně platného evropského veterinárního kurikula vůbec nepočítají. V tomto stádiu si komisaři Evropské

unie totiž vůbec neuvědomují, že vhodně pojatá humanitní a jazyková výchova na vysokých školách nehumanitního zaměření v zemích bývalého sovětského bloku může sehrát pozitivní roli v procesu začleňování těchto zemí do Evropské unie.

Na rok 1999 navrhuji učitelé ÚHDJ výzkumný projekt nazvaný: *Posílení etických a estetických prvků ve výuce humanitních disciplín a jazyků VFU Brno*. V tomto projektu se chtějí bránit některým negativním rysům evaluačních procesů, které jsou spojeny s pragmatickým, technokratickým a tržním pohledem na svět a postavení veterinární medicíny na přelomu 2. a 3. tisíciletí. Navrhovatelé chtějí na základě etických a estetických poznatků, získaných při předchozích grantech, vytvořit v praktické výuce (ta byla díky evaluaci rozšířena na úkor výuky teoretické) časový i věcný prostor pro posluchače k vyslovování nekonformních názorů na etickou stránku dřívějších (dnes již historických) našich nebo nyní Evropskou unií doporučovaných systémů veterinární péče, forem profesního jednání a pod.

V současné době je postavení všech disciplín, které jsou ústavem vyučovány, stabilizováno a neobjevují se pokusy o jejich další redukci. Vážně se uvažuje o obnovení výběrové výuky německého jazyka, která byla v r. 1993 zrušena. Ústav pracuje v samostatné budově ve velmi dobrých prostorových podmínkách, které navozují pracovní atmosféru, vhodně korespondující s kulturním a společenským zaměřením vyučovaných disciplín. Výuková expozice dějin veterinární medicíny je místem konání pravidelných přednáškových schůzí a seminářů s kulturně historickou a odborně společenskou tematikou. Ústav od r. 1997 připravuje spolu se Společností veterinárních lékařů 31. světový kongres z dějin veterinární medicíny, který se uskuteční na VFU Brno v r. 2000. Ten by měl prezentovat nové trendy objektivnějšího hodnocení naší profesní historie, které stojí v pozadí procesu humanizace na brněnské škole.